

САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ

Бердоқ номидаги Қорақалпоқ давлат университети
Санъатшунослик кафедраси ўқитувчиси

Ш.Тажимуратова

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7906736>

Аннотация. Мақолада санъатшунослик фанларини ўқитиш орқали талабаларнинг мустақил таълимини таъминлаш этиш мезонлари, улар билан ишлаш механизмлари, ўқув топшириқлари шакли, ҳажми ва жараёнинг бориши, қолаверса, натижаларни баҳолаш тартиби ҳақида ҳам мулоҳаза юритилган.

Калит сўзлар: кредит-модуль, мустақил таълим, мустақил фаолият, билим, малака, кўникма, назарий маълумот, топшириқ, маълумот қидириш.

ФОРМИРОВАНИЕ У СТУДЕНТОВ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ИСПОЛНЕНИЯ ЧЕРЕЗ ПРЕПОДАВАНИЕ ИСКУССТВОВЕДЕНИЯ

Аннотация. В статье также рассматриваются критерии организации самостоятельного обучения студентов посредством использования кредитно-модульной системы при преподавании художественных дисциплин, их работа, форма, объем и процесс выполнения учебных заданий, а также порядок оценки результатов.

Ключевые слова: кредитный модуль, Самостоятельное обучение, самостоятельная деятельность, знания, квалификация, навыки, теоретические знания, задание, поиск информации.

FORMATION OF STUDENTS' SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY

Abstract. The article also discusses the criteria for organizing independent learning of students through the use of a credit-modular system when teaching art disciplines, their work, form, volume and process of completing educational tasks, as well as the procedure for evaluating the results.

Keywords: credit module, independent learning, independent activity, knowledge, qualifications, skills, theoretical knowledge, assignment, information search.

Кириш. Юнонлар билан заминимизнинг қадимий аҳолиси ўртасидаги маданий алоқаларга оид яна бир далилни келтириш ўринлидир: Юнон-Бақтрия давлати (милoddan олдинги 256-75 йилларда яшаган) даврида ҳар хил юнон халқлари Бақтрия ҳудудига кириб келди. Бақтрия давлати Ўзбекистоннинг ҳозирги Сурхондарё вилояти ҳудудини ҳам ўз ичига олган эди. Юнонлар бу давлат ҳудудига кириб, ўрнашиб олганлари учун, илmda юнон-Бақтрия давлати деган ном билан юритилади. Юнон-Бақтрия давлати ҳудудидан топилган суратлар ҳар хил этник жараёнлар маданияти бирлашиб кетганидан далолат беради. Бу давлат ҳудудидан юнон илоҳлари тасвирига топинувчилар акс этган сурат бор. Суратдаги одамлар маҳаллий оташпарастлар бўлиб, ўзларининг илоҳига юнон илоҳига топингандай ибодат қилиб топинганлар. Бу – маданий таъсирнинг энг жонли намуналаридир. Шу тариқа маҳаллий оташпарастлар юнон услубига оид тимсоллар яратдилар ва юнон маданияти ва санъатини мезон қилиб олдилар. Айни пайтда маҳаллий оташпарастлар юнон илоҳларининг суратини ибодатхоналар деворларида тасвирлаш билан чекланиб қолмай, юнон Бақтрия давлати пулига ҳам туширилди.¹

¹ Абдурахмонов М., Рахмонов Н. Маданиятшунослик. Ўқув қўлланма, тўлдирилган ва қайта ишланган иккинчи нашри. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти. –Тошкент: 2015.

Санъатнинг инсон ҳаётидан ўрни ҳақида қўплаб далиллар келтириш мумкин. Масалан, Александр ҳали ёш болалигидаёқ унинг феъл-атворида бўлғуси машҳур жаҳонгир инсон ифодаланиб турар экан. Унинг романтик кайфияти – соғлом рационализм билан, севги эҳтиёжи қатъиятлилиги, жанговарлиги ва зўравонликка мойиллиги билан бирга яшар эди. Кунларнинг бирида у буюк Тимотийнинг ҳарбий қўшиғини тинглаб бўлиши биланоқ, қиличини яланғочлаб, жангга шай ҳолатда тайёр бўлган экан.²

Шу маънода санъатшунослик фанларини ўқитишда замонавий ёндашувлардан самарали фойдаланиш лозим. Европа университетларида таълим дастури бошқача тузилишга эга: битта модуль ичида бир-бирига тематик жиҳатдан яқин бўлган фанлар, нима бўлишидан қатъий назар, уларнинг умумий илмий мақомини, бирлаштирилади. Модулни қуришнинг асосий принципи оддийдан мураккабга, услубий фанлардан амалий фанларга томон кўтарилиб боради³. Шунинг учун модуль "умумий профессионал" ва "табиатшунослик" фанлари ва бошқалар ўқув модули доирасида, ҳам фундаментал, ҳам амалий фанлар органик бир бутунга бирлаштирилган. Масалан, Германияда модуль таълим майдонини ўзлаштириш йўналишларидан бири сифатида тушунилади, курс эмас, балки таълим дастурининг алоҳида қисми тушунилади. Муҳим хусусият модулли тизимнинг асосий йўналиши талабалар амалиётига қаратилган, шу жумладан тадқиқот ҳам. Модуль талабага тез ва самарали ҳаракат қилиш имконини беради. Концептуал билимларни бирлаштирган ҳолда, бир даражадан бошқасига бир йўналиш ва амалий кўникмалар назарда тутилади. Шунинг учун магистр даражасида модулли ташкилот ўқув жараёни индивидуал магистрлик дастури (мавзу) билан боғлиқ бўлиши керак магистрлик диссертацияси). Европа Олий таълим ҳудудида модульга мурожаат қилинади. Шунинг учун бир нечта курслар (фанлар)да модуль маълум бир яхлит кўринишни ҳосил қилади. Мавзу майдони ва маълум ваколатлар ривожлантириш имконини беради, деб талаба у мавзу билан эмас, балки талабанинг ўқув натижасига эришиши билан белгиланади. Рақам семестр бошига модулар натижалари нима мувофиқлиги билан белгиланади, бунга ҳар бир талаба семестр давомида эришиши керак.

Ўқув жараёнини ташкил этишнинг кредит-модулли тизими қуйидаги вазифаларни ижобий ҳал этиш лозим бўлади:

- ҳар бир модульнинг ўзлаштирилишини текшириш билан ўқув материални модуларга бўлиш;

- кенгроқ билимларни баҳолаш шкаласидан фойдаланиш;

- билимларни баҳолашнинг объективлигини такомиллаштириш;

- талабаларнинг тизимли мустақил ишларини семестр давомида рағбатлантириш;

- машғулотларда соғлом рақобатни жорий этиш.

Европа университетларида ўқув йили, ўртача, 40 ҳафта давом этади. Талабанинг йилига ўқув юқининг умумий меҳнат интенсивлиги 60 кредитга тенглаштирилган. Шунга асосланиб, талаба 30% даромад олиши керак⁴.

² Шахермайр Ф. Александр Македонский. – Москва: Терра-Книжный клуб, 1999.

³ Европейский кредит тизими (ЕСПС). - Алматы-2003. — 150 С. Ефимов А. В. Олей беккув юртлар как математик притчаалар дхалплами. 2006. - 250 п. Высший преподаватель кредит тизими. - М.: Известия. — № 24 (57). Кубея Или. К. классик университет кредит обучение тизмин жорил Илиш характермари. - Олма-Ота, 2004. — 150 С. Буслук Г. Е., Андреев Р. Е., Колеченок А. А. модуль обучения. Minsk: 2007. — 176 п..

⁴ Европейский кредит тизими (ЕСПС). - Алматы-2003. — 150 С. Ефимов А. В. Олей беккув юртлар как математик притчаалар дхалплами. 2006. - 250 п. Высший преподаватель кредит тизими. - М.: Известия. — № 24 (57). Кубея Или. К. классик университет кредит обучение тизмин жорил Илиш характермари. - Олма-Ота, 2004. — 150 С. Буслук Г. Е., Андреев Р. Е., Колеченок А. А. модуль обучения. Minsk: 2007. — 176 п. Кузнецова Или. I., Кравец А. G. сприси individual обучение траекториясининг кредит-модельныйпредложение. Известия-2009. Вол. 6. - 6-сон. Курина, В. А. Universithlarda Credential-модельный

Ҳозирги Европа “кредит бирлиги” ва маҳаллий ўртасида бир нечта фарқлар мавжуд “академик соатлар” тизими. Биринчидан, деярли барча университетлар, академик соат умумий ишни ўз ичига олмайди, фақат аудитория ишларини ўз ичига олмайди стандарт ва ҳақиқий ўқув дастурлари. Иккинчидан, ҳар бир Европа кредитининг орқасида бирлик аслида жисмоний харажатлар эмас, балки аслида ўзлаштирилган билимлар мавжуд, аниқроғи, компетенциялар туради.

Талабалар мустақил ишининг муҳим усули дарслик, ўқув қўлланма, маълумотнома адабиётлар билан ишлаш ҳамда Интернет ресурсларидан фойдаланишдир. Китоб ва Интернет ресурслари билан ишлаш кўникмалари инсоннинг умумий маданиятини, фикрлаш мантиғининг ривожланиш даражасини, дунёқарашнинг шаклланишини, билимдонлигини, ахборот оқимиға йўналтирилганлигини акс эттиради. Таълимнинг кредит тизими шароитида юқори ставкалар, катта миқдордаги маълумотлар ва олий ўқув юртида дастур материалларини ўрганишга комплекс ёндашув талабанинг мустақил, самарали ва тезкор ҳаракат қилишига олиб келади. Ушбу иш жараёнида матнни ўқиш, асосий нарсани таъкидлаш, таҳлил қилиш, таққослаш, синтез қилиш, кўриб чиқилган масаланинг амалда қўлланилишини баҳолаш кўникмалари ривожланади. Ахборотни ўрганиш натижаси унинг маълум бир шаклда тақдим етилиши бўлиши керак. Ёзма равишда - мавҳум шарҳ, иншо, тезис шаклида; оғзаки-тақдимот, ҳисобот, мунозара шаклида. Мустақил иш жараёнида талабалар ўз фаолиятларини аниқ ташкил этиш кўникмаларини ҳам егаллайдилар, келгуси иш жараёнида ўз-ўзини тарбиялаш масалалари билан доимо шуғулланишлари кераклигини англаб етадилар.

Талабаларнинг мустақил ишларини (ТМИ) ташкил этишнинг долзарб вазифаларидан бири бу ташкилий муаммоларни ҳал қилишдир: ТМИ қўламини аниқлаш, ТМИнинг боришини назорат қилиш, талабаларнинг мустақил ишларини методик таъминлаш. Мутахассисларни касбий тайёрлашда ТМИ улушининг ортиши ТМИнинг ташкил этиш бўйича дарсликлар, ўқув қўлланмалари ва методик ишланмалар, электрон ўқув нашрлар билан таъминлаш масаласини кўтаради.

А. В. Меренков, С. В. Куньшиков, Т. И. Гречухина, А. В. Усачева, И. Ю. Воротковаларнинг талабалар мустақил таълимини ташкил этиш бўйича тайёрлаган методик қўлланмасидаги қулай ёндашувларга таянаган ҳолда кредит-модул тизими учун филолог-талабалар учун мустақил таълим топшириқлари ва уларни баҳолаш бўйича топшириқлар тизими ишлаб чиқилди:

I. Санъатшунослик фанларини ўқитишда мустақил ишлаш учун топшириқлар тизими

1-топшириқ. Соз ёки мусиқа ҳақида иншо ёзиш (Эссе)

Мустақил ишнинг мақсади: мустақил ижодий фикрлаш ва ўз фикрларини ёзма равишда тақдим этиш кўникмаларини ривожлантириш. Иншо “фалсафий, адабий – танқидий, тарихий-биографик, журналистик насрни бирлаштирган жанр муаллифнинг эркин, кўпинча парадоксал тақдимот билан қатъий индивидуал позицияси, сўзлашув нутқи”⁵

Иншолар таснифи:

- мазмунига кўра: фалсафий, адабий-танқидий, тарихий, бадиий, бадиий ва журналистик, маънавий ва диний ва бошқалар;

ряд инженерных специальностей. Harold.bn Серия: психология и педагогика фанлари. - 2011. - 1-сон. - 67-75 бетлар. Гарга, В. В. кредит-модуль поддержки идеи: Умида и поражения. Дисциплина, культура, образование дунези. - 2010. - 6-сон. - с. 121. Хоботова, Е. В. управление кредитом-модульная технология по совершенствованию возможностей информационного бюллетеня — 2009. - 45 С. - с. 7-9.

⁵ Ўзбек тилининг изоҳли луғати. – Тошкент, “Ўзбекистон” нашриёти 2020. 203-б.

- адабий шакл бўйича: шарҳлар, лирик миниатюралар, еслатмалар, кундалик саҳифалари, хатлар ва бошқалар.;

- таърифловчи, ҳикоя қилувчи ҳам бор, рефлексив, танқидий, таҳлилий иншолар ва бошқалар.

Иншонинг белгилари:

- Кичик ҳажм-уч саҳифадан етти саҳифагача компьютер матн; ўн саҳифагача ёзилган матндан иборат иншога рухсат берилади.

- Муайян мавзу ва уни қатъий субъектив талқин қилиш.

- Эркин композиция иншонинг муҳим хусусияти ҳисобланади.

- Ҳикоя қилиш қулайлиги.

- Парадокслардан фойдаланиш. Иншо ўқувчини ҳайратга солиши учун мўлжалланган, бу, кўплаб тадқиқотчиларнинг фикрига кўра, унинг мажбурий сифати.

- Ички семантик бирлик.

- Сўзлашув нутқида йўналтириш.

Вазифани бажариш:

1) кириш сўзини ёзинг (2-3 жумлалари учун хизмат қилади муаммонинг кейинги формуласи).

2) муҳим бўлган муаммони шакллантириш фақат муаллиф учун, балки бошқалар учун;

3) муаммо ҳақида изоҳ беринг;

4) муаллифнинг фикрини шакллантиринг ва далил келтиринг;

5) хулоса ёзинг (хулоса чиқариш, айтилганларни умумлаштириш).

Мустақил ишнинг режалаштирилган натижалари: мантикий тўғри, аргументли ва аниқ оғзаки ва ёзма нутқ учун қулайлигиб.

2-топшириқ. Чолғулар ҳақида ҳисобот тайёрлаш

Мустақил ишнинг мақсади: илмий уфқларни кенгайтириш, назарий тадқиқот усуллари ўзлаштириш, ривожлантириш талабанинг мустақил фикрлаши.

Ҳисобот – бу маълумотни ўз ичига олган ва савол ёки тадқиқотнинг моҳиятини акс эттирувчи оммавий хабар ёки ҳужжат берилган вазиятга нисбатан.

Ҳисобот турлари:

1. Иш натижалари асосида оғзаки ҳисобот ўқиладиган, бажарилдиган ва унинг натижаларини тушунтиришнинг самарали воситасидир.

2. Ёзма ҳисобот:

- қисқача (20 бетгача) - тадқиқот давомида олинган энг муҳим маълумотларни сарҳисоб қилади;

- батафсил (60 саҳифагача) - нафақат матнни ўз ичига олади, шунингдек, сарлавҳалар билан тузилиш, шунингдек диаграммалар, жадваллар, чизмалар, фотосуратлар, иловалар, изоҳлар, ҳаволалар.

Вазифани бажариш:

1) мавзуни аниқ шакллантиринг (масалан, ёзма ҳисобот);

2) мавзу бўйича тавсия этилган адабиётларни ўрганинг ва танланг, библиографик маълумотларнинг учта манбасини ажратиб кўрсатинг:

- бирламчи (мақолалар, диссертациялар, монографиялар ва бошқалар.);

- иккиламчи (библиография, абстракт журналлар, сигнал маълумотлари, режалар, график диаграммалар, мавзу индекслари ва бошқалар.);

⁶ А. В. Меренков, С. В. Куньшиков, Т. И. Гречухина, А. В. Усачева, И. Ю. Вороткова; под общ. ред. Т. И. Гречухиной, А. В. Меренкова] ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. — Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2016. — 80 с.

- ушламчи (шарҳлар, компиляция ишлари, маълумотнома китоблар ва бошқалар.);
  - 3) танланган мавзу билан тўлиқ мос келадиган режани ёзинг мавзу ва мантиқан уни очиб беринг;
  - 4) қуйидаги талабларга риоя қилган ҳолда ҳисобот ёзинг:
    - маъруза таркибига — қуйидагиларни киритиш керак: муаммонинг долзарблигини асословчи қисқача кириш; асосий матн;
    - муаммо бўйича қисқача хулосалар билан хулоса ўрганилаётган; рефератлар;
    - ҳисоботнинг мазмунига - умумий қоидалар қўллаб-қувватланиши керак ва аниқ мисоллар билан тушунтирилган;
    - шахсни такрорламанг, дарслик ёки дарсликнинг боблари ва ўзларининг кўрилатган масалаларнинг мазмунига оид фикрлар, уларнинг таклифлари;
  - 5) ишни талабларга мувофиқ тартибга солинг.
- Мустақил ишнинг режалаштирилган натижалари:
- талабаларнинг илмий натижаларини таҳлил қилиш қобилияти
  - тадқиқот ва уларни аниқ ўқув ва илмий-тадқиқот вазифаларини ҳал қилишда қўллаш;
  - тадқиқот муаммоларини оригинал ҳал қилиш учун индивидуал ижодий қобилиятлардан фойдаланишга тайёрлик;
  - ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда ахборот-библиографик маданият асосида касбий фаолиятнинг стандарт вазифаларини ҳал қила олиш ва ахборот хавфсизлигининг асосий талабларини ҳисобга олган ҳолда баён қилиш⁷.
- 3-топшириқ.** Мусиқа ҳақида ахборот қидириш
- Мустақил ишнинг мақсади турли хил ахборот олиш турлари асосида ўқув фаолиятини лойиҳалаштириш ва ўзгартириш қобилиятини ривожлантиришдир.
- Ахборот қидириш – тузилмаган ҳужжатли маълумотларни қидириш.
- Замонавий ахборот қидириш вазифалари рўйхати:
- моделлаштириш масалаларини ечиш;
  - ҳужжатлар таснифи;
  - ҳужжатларни филтрлаш, таснифлаш;
  - қидирув тизими архитектуралари ва фойдаланувчи интерфейсларини лойиҳалаш;
  - ахборотни чиқариш (аннотация ва мавҳумлаштириш ҳужжатлар);
  - қидирув тизимларида ахборот ва қидирув сўровлари тилини танлаш.
- Қидирув турлари бўйича вазифанинг мазмуни:
- библиографик қидирув-керакли маълумотларни қидириш
- манба ҳақида ва унинг бошқа манбалар тизимида мавжудлигини аниқлаш.
- Библиографик ахборотни қидириш орқали ўтказилади ва библиографик қўлланмалар (ахборот нашрлари);
- керакли маълумотларни ўз ичига олган ёки ўз ичига олиши мумкин бўлган ахборот манбаларини (ҳужжатлар ва нашрларни) қидириш;
  - адабиётда, китобда мавжуд бўлган ҳақиқий маълумотларни қидириш (масалан, тарихий фактлар ва воқеалар ҳақида, адиб ҳаёти ва ижодидан биографик маълумотлар ҳақида, олим ва бошқалар.).
- Вазифани бажариш:
- 1) билим соҳасининг таърифи;
  - 2) маълумотлар тури ва манбаларини танлаш;

⁷ А. В. Меренков, С. В. Куньшиков, Т. И. Гречухина, А. В. Усачева, И. Ю. Вороткова; под общ. ред. Т. И. Гречухиной, А. В. Меренкова] ; М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. — Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2016. — 80 с.

- 3) ахборот моделини тўлдириш учун зарур бўлган материалларни йиғиш;
  - 4) энг фойдали маълумотларни танлаш;
  - 5) ахборотни қайта ишлаш усулини танлаш (таснифлаш, кластерлаш, регрессия таҳлили ва бошқалар.);
  - 6) нақшларни топиш алгоритмини танлаш;
  - 7) нақшларни, расмий қоидаларни ва таркибий қисмларни қидириш тўпланган маълумотлардаги муносабатлар;
  - 8) олинган натижаларни ижодий талқин қилиш.
- Керакли хусусиятларни аниқлаш учун моделга мисол ва маълум бир ахборот қидирувининг хусусиятлари (шартлари)
- Қидирувнинг мақсади ҳужжатли қидирув (мавзу бўйича асосий ҳужжатлар ва нашрларни қидириш).
  - Қидирув мавзуси тематик қидирув (фақат муаммо бўйича).
- Адабиётнинг жанри (тури) — тип қидирув (монографиялар, тўпламлар, маълумотномалар, библиографик кўлланмалар).
- Қидирув усули диалектик (мавжуд қидирув усуллариининг барча мумкин бўлган тўплами).
  - Хронологик қамров-ретроспектив (маълум бир даврни қидириш).
  - Географик қамров-мамлакатга хос қидирув (ахборот манбалари, хорижий тиллардан таржима қилинган нашрларни ҳисобга олмаганда).
  - Қидирувнинг тўлиқлиги-танлаб қидириш (энг кўп танлаш таниқли нашрлар).
- Мустақил ишнинг режалаштирилган натижалари:
- ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда ва ахборотнинг асосий талабларини ҳисобга олган ҳолда талабаларнинг ахборот-библиографик маданияти асосида касбий фаолиятнинг намунавий вазифаларини ҳал қила олиши;
  - фаннинг замонавий муаммолари бўйича билимлардан фойдаланишга тайёрлик ва таълим ва касбий муаммоларни ҳал қилишда таълим вазифалари.
- 4-топшириқ.** Ўқув машғулотининг методик ишланмаларини тайёрлаш
- Мустақил ишнинг мақсади: касбий педагогик компетенцияларни ривожлантириш.
- Ўқув машғулотининг услубий ишланмаси ўқув жараёнининг таркиби ва моҳиятини очиб беради.
- Вазифа имкониятлари:
- янги билимларни шакллантириш (педагогик амалиёт) режа-дарс хулосасини ишлаб чиқиш;
  - семинар дарсининг методик ишланмасини яратиш (илмий-педагогик амалиёт).
- Вазифани бажариш:
- 1) дарс мавзусини аниқлаш учун тақвим ва тематик режалаштириш (педагогик амалиёт) ёки фаннинг иш дастури (илмий ва педагогик амалиёт) билан ишлаш, унинг ўрганилаётган бўлимга ўрин, тур (педагогик амалиёт) ёки шакли (илмий-педагогик амалиёт);
  - 2) талабаларни ўқитиш, тарбиялаш ва ривожлантириш (педагогик амалиёт) мақсадларини ёки тегишли таълим мақсадларини аниқлаш таълим натижаларига ва шаклланаётган компетенцияларга (илмий-педагогик амалиёт);
  - 3) ўқув машғулотининг вазифаларини режалаштириш ва аниқлаштириш;
  - 4) дарснинг ўқув материалининг оптимал мазмунини танлаш;
  - 5) танланган таълим мазмунига дидактик ишлов бериш, яъни қайси ўқув материални аниқлаш, ҳажми, қандай шаклда фойдаланилади;
  - 6) ўқув материалининг ички ва ташқи боғланишларини аниқлаш;

7) дарснинг дидактик воситаларини танлаш (диаграммалар, жадваллар, карточкалар, чизмалар, кино ва audio фрагментлар ва бошқалар.);

8) дарснинг тузилишини, шакли ва дидактик мақсади унинг турига қараб аниқлаш;

9) дарснинг ҳар бир босқичининг дидактик вазифасини шакллантириш (педагогик амалиёт);

10) бажариш шартлари ва кўрсаткичларини аниқлаштириш (педагогик ва илмий-педагогик амалиёт);

11) дарснинг технологик харитасини ишлаб чиқиш;

12) дарс режаси – Реферат тузиш.

Мустақил ишнинг режалаштирилган натижалари:

- талабаларнинг ўқув жараёнини ташкил этишда самарали педагогик тажриба ва инновацион ёндашувларни қўллаш олиши;

- сифатни таъминлаш учун ўқув жараёни шароитлари, жараёнлари ва натижаларини таҳлил қила олиш;

- замонавий усул ва технологияларни қўллаш қобилияти ташкил этиш ва турли таълим муассасалари, турли таълим даражадаги ўқув жараёнини амалга ошириш;

- услубий моделларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишга тайёрлик жараёни, техника, технологиялар ва ўқитиш усуллари, натижаларни таҳлил қилиш;

- баҳорат қилиш қобилияти, дизайни, модели ишлаб чиқиш.

5-топшириқ Санъатшунослик фанларида мустақил таълим учун ўз-ўзини назорат қилишга доир савол ва топшириқлар

1. Сизнинг таълим муассасангизда қўлланиладиган академик ютуқлар рейтинги қандай?

2. Кўпинча баҳолаш воситаси сифатида ишлатиладиган мустақил иш шакллари таҳлил қилинг ва нима учун эканлигини асосланг.

3. Мустақил иш шакллари бажарилишини назорат қилишнинг қандай турлари кам учрайди ва кўпинча қайси бири?

4. Мустақил ишнинг қандай шакллари таклиф қила оласиз, яқиний ёки оралик сертификатлаш тартиби сифатида? Жавобингизни асосланг.

5. Мустақил иш шакллари бажарилишини баҳолашнинг умумий мезонлари ва кўрсаткичлари тўпламини таҳлил қилинг ва ўзингизнинг таклифнинг айтинг. Таклифларингизни асосланг.

6. Ишлашни баҳолаш самарадорлиги жадвалини тузинг, сиз илгари бажарган мустақил иш шакллари ва уларни амалга ошириш даражасини аниқланг.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, кўпчилик санъатшунослик, тасвирий санъат, умуман, маданиятшунослик фанлари амалий машғулотлардан иборат деб, ҳисоблайди. Аслида талабалар ижро, амалий машғулотдан ташқари дастлабки босқичларда назарий маълумотлар билан кўпроқ ишлаб ўз тасаввур ва тафаккурларини имкон қадар бойитиб борадилар.

Бугунги таълим аввалгиларидан анча фарқ қилади. Ахборот технологиялари, илм-фан шиддат билан ривожланиб кетгани туфайли таълим жараёнида маълумот олиш ва бериш муаммо бўлмай қолди. Ўқиувчи ўз устида ишламаса, янги методикаларни кашф қилмаса, талабадан ортда қолади. Шу маънода, ўқитувчи учун модуль-кредит таълим тизими қулайлик туғдиради. Бунда талабаларни мустақил фаолиятга ўргатиб олиш муаммоларнинг ечими ҳисобланади. Талаба мустақил таълимини самарали ташкил этишнинг бош мезони – ўқув топшириқларни пухта тузиб олишдир.

REFERENCES

1. Абдурахмонов М., Рахмонов Н. Маданиятшунослик. Ўқув қўлланма, тўлдирилган ва қайта ишланган иккинчи нашри. Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти. –Тошкент: 2015.
2. Пугаченкова Г.А., Ремпел Л.И. История искусств Узбекистана. С древнейших времен до середины девятнадцатого века. –Москва: Искусство, 1965.
3. Тўраев Ф. Бухоро муғаннийлари. –Тошкент: Фан, 2009.
4. Шахермайр Ф. Александр Македонский. –Москва: Терра-Книжный клуб, 1999.
5. Европейский кредит тизими (ЕСПС). - Альмати-2003. — 150 С.
6. Ефимов А. В. Олей беккув юртлар как математик притчаалар дхалплами. 2006. - 250 п.
7. Высший преподаватель кредит тизими. - М.: Известия. — № 24 (57).
8. Кубея Или. К. классик университет кредит обучение тизмин жорил Илиш характермари. - Олма-Ота, 2004. — 150 С.
9. Буслук Г. Е., Андреев Р. Е., Колеченок А. А. модуль обучения. Minsk: 2007. — 176 п.
10. Кузнецова Или. И., Кравец А. Г. сприси individual обучение траекториясининг кредит-модельныйпредложение. Известия-2009. Вол. 6. - 6-сон.
11. Курина, В. А. Universithlarda Credential-модельный ряд инженерных специальностей. Harold.bn Серия: психология и педагогика фанлари. - 2011. - 1-сон. - 67-75 бетлар.
12. Гарга, В. В. кредит-модуль поддержки идеи: Умида и поражения. Дисциплина, культура, образование дунези. - 2010. - 6-сон. - с.
13. Хоботова, Е. В. управление кредитом-модульная технология по совершенствованию возможностей информационного бюллетеня — 2009. - 45 С. - с. 7-9.